

MOLNÁR LAJOS

Az öreg Schäffer

Három fiatal érkezik a kapu elé, két fiú és egy magas, szőke lány. A lány kezében cetli, a papírra néz, majd a kapura kiírt házszámra, és megnyomja a csengőt. Felújított parasztház előtt állnak, a járda mellett a szilvafák épp virágoznak, a fehér szirmokon méhecskék döngnek. A deszkakapu mögül csoszogás hallatszik, majd zörög a zár, fordul benne a kulcs.

A testes öregasszony meglepetten néz a fiatalokra. A lány elmagyarázza neki, hogy Schäffer Mihályt keresik, a segítségét kérik, az országos levéltár *Elfelejtett múlt* című helytörténeti pályázatán vesznek részt. A faluból a Szovjetunióba málenkij robotra elhurcolt németek történetét szeretnék feldolgozni. Már többekkel beszéltek, például Radványi Ádámmal, aki Rau volt, de magyarosította a nevét, és Brücher Magdolnával meg Gádor Józseffel, aki Gschwindt volt. Gádor József ajánlotta, hogy keressék meg Mihály bácsit.

– Itthon találjuk? – kérdi a lány.

Az öregasszony bólint.

– Beszélhetünk vele?

– Nem szereti emlegetni a régi dolgokat – néz az öregasszony a lány szemébe.

– Megpróbálhatjuk? Bemehetünk? – erősködik tovább.

– Ha annyira akarnak vele beszélni, jöjjenek – mondja kedvetlenül az asszony.

Megy elől a járdán, mellette a virágoskertben piros és sárga tulipánok nyílnak. Az udvar hátsó részéből fekete-fehér foltos korcs szalad csaholva előre.

– Nyughass, Dominó! – szól rá az asszony, az lecsihad, csak távolról járja körbe izgatottan a vendégeket. A háziasszony a konyhába a régi, zöld bútorok közé vezeti őket. A szögletes viaszos vászonnal letakart konyhaasztal mellett két hokedli, a szobából három barna karosszéket hoz ki. Hellyel kínálja őket.

– A kertben van, szólok neki, hogy keresik – mondja a konyhaajtóból.

A fiatalok csendben ülnek. A rövid hajú, szemüveges fiú az asztalterítő apró virágos mintáit nézi, a szőke copfos a konyhaszekrényben a leborított piros pettyes bögréket bámulja, a lány szemben ül a nyitott szobaajtóval. Bent a falon családi képekre figyel fel, az ágy fölött ifjú menyasszony és vőlegény.

Az öreg Schäffer érkezik a kertből, mindenkinek odanyújtja a nagy kezét, a szerzősúlytól töredezett rajta a bőr. Úgy látszik, a fiatalok közül a lány a kezdeményező, az öregnek is ő magyarázza el, miért jöttek.

– Maguk olyan fiatalok, miért foglalkoznak ilyen régi dolgokkal? Erről csak az tudhat, aki átélte. Ezt nem lehet elmesélni – vakarja kerek fejét az öreg.

– Soha senki sem dolgozta fel ezt a témát a faluban – válaszol a lány. Rajta farmernadrág, hosszú lábait keresztbe veti, telefonját a kezében tartja.

– Na, és? Jól van az ügy!

– Ez is hozzátartozik a település történetéhez – lelkesedik a szőke copfos fiú.

– Kinek hiányzik az?

– Nekünk, mi szeretnénk tudni – marad határozott a lány.

Csend a konyhában. Az öreg sorban a fiatalokra néz, ők kerülnek a tekintetét.

– Guthné Magdi néni mesélte, mikor Szovjetunióba vitték ki önöket, harmincanegyvenen voltak egy marhavagonban. Az egyik sarokban kivágták a vagon alját, meg a veder alját is, és ott egymás előtt véceztek. Tényleg így volt? – néz a lány az öregre.

– Ha valaha emlékeztem rá, akkor is gyorsan elfelejtettem, nehogy álmomban előjőjjön.

– Az igaz, hogy a sahti lágerben nem a nevükön, hanem egy megadott számon kellett jelentkezniük a munkára? – szól a szemüveges.

– Nem mindegy az, név vagy szám? – vet ellent az öreg.

– A szénbányában együtt dolgozott Gottschik Péter bácsival, ő arról beszélt, hogy négykézláb szűk járatokban dolgoztak napi 10-12 órát, leizzadtak. Sok helyen bokáig ért a víz, a nadrágjuk csurom vizes lett. Mikor felértek, megszámozták magukat, így az utolsót is meg kellett várniuk, ez beletelt egy órába is, így a vizes ruhájuk kőkeményre fagyott. Mihály bácsi hogy emlékszik erre? – kérdi a copfos.

– Sehogy se, öreg vagyok én már – fogja a választ rövidre.

– Valóban csak fél liter ízetlen levest kaptak, ezt naponta háromszor, meg több napra vályogszerű kenyeret? – faggatja a szemüveges.

– Ennek már több mint hatvan éve, hogy emlékeznék rá? – mondja csendesen az öreg.

– Mondtam maguknak, hogy nem szeret a régi dolgokról beszélni. Máskor nem ilyen morcos, kedves, áldott jóember. A lágerben a többiekben is tartotta a lelket, bátorította őket, hogy hazajönnék a családjukhoz. Nagyon rossz kenyeret kaptak, egyszer emiatt panaszkodott az orosz őrnek, erre büntetésként három éjjelre bezárták a hullakamrába, és ott kellett aludnia a tífuszban elhaltak között – meséli az öregasszony.

Az öreg mozdulatlan, a csendben hosszasan néz maga elé.

– Tényleg 75 kilósan ment el, és 48 kilóval jött haza? Azt is hallottam, hogy anyyira legyengült, hogy az állomásról a vasutasok hozták haza – szól közbe a copfos.

– Én erre nem emlékszem.

– Gondolom, örültek a családtagok, mikor meglátták – mondja elgondolkodva a szemüveges.

– Nem is találkozott velük – magyarázza az asszony vastag karjával az asztal fölött gesztikulálva –, míg odavolt, az édesanyját a húgaival kitelepítették Stuttgart

környékére. Többé nem is találkozhatott az anyjával, mert a kitelepítés után tíz évvel meghalt. Az apja meg a málenkij robotról nem jött haza, csak a bátyja.

– Meghalt nekem már az apám, az anyám, még az egyik fiam is.

– Maga miért hagyta meg Schäffer családnevet, miért nem magyarosította például Sársárvira? – kíváncsiskodik a szemüveges fiú.

– Megszenvedtem én azért, hogy ezt a nevet hordhassam – kapja a választ.

Megint csend. Az öreg előbb a szemüveges fiút nézi, aztán a lányt, majd a copfost, ők meg hol az öreget figyelik, hol meg egymás tekintetét keresik.

– Ő nem is volt rajta a listán, nyilván elfelejtették felírni – jegyezi meg csendben az öregasszony.

– Milyen listán? – kérdi a lány.

– Listára írták össze azokat, akiknek jelentkezniük kellett a Bartolf-iskolában, és ő azon nem volt rajta. De aki két nevet megadott maga helyett, azt nem vitték el. Ő Wagner Istvánnal együtt Gschwindt Dani bácsi helyett ment.

– Maga miért nem mondott két nevet? – szól közbe a copfos. Az öreg nem válaszol, csak néz maga elé. A lány a kezében a telefonra pillant:

– Basszus, elfelejtettem a hangrögzítést bekapcsolni.

